

CONSIDERAȚII PRIVIND LEGITIMITATEA SFATULUI ȚĂRII ÎN CADRUL REVOLUȚIEI RUSE

Doctor habilitat în istorie, profesor universitar **Ion ȘIȘCANU**
Institutul de Istorie al AȘM

CONSIDERATIONS ON THE LEGITIMACY OF THE COUNTRY COUNSEL IN THE RUSSIAN REVOLUTION

Summary. Political legitimacy is a principle according to which a system of government/political power is exercised on the basis of a right granted by those who are governed/citizens, derived from legalized agreements. During the Russian Revolution of 1917, the process of de-legitimizing the Czarist regime came to an end. None of the governmental institutions which were created in Russia during February / March – October / November 1917 had a full legitimacy, in accordance with the actual meaning of this notion. The Soviets (councils) represented a manifestation of the spontaneous mass movement. In the time of the Revolution, the captive nations that inhabited the European part of the Russian Empire, while pursuing the goal of self-determination, have created their own revolutionary organs as supreme legislative institutions on national territories, with the responsibility to govern the people and the territories in question, until the formation of constituent assemblies. The Country Council was the expression of the revolutionary situation which had spread throughout Bessarabia after the tsar's overthrow. Its legitimacy was originating from the democracy installed in Russia and, consequently, in Bessarabia. Its powers were granted by the masses, especially the soldiers – most of them were descendants of the Bessarabian peasantry. Its credibility and “unrepresentativeness” were similar to those of other organs created on the territories where people fought for self-determination (Finland, Ukraine, Belarus, the Baltic States) and its revolutionary legitimacy was much more realistic than that of the Petrograd Soviet or Lenin's Council of People's Commissars.

Keywords: Soviet (council), political legitimacy, Russian Revolution, deputy, the Country Council, Bessarabia, territorial autonomy, constituent assembly, temporary government, independence.

Rezumat. Legitimitatea politică constituie un principiu conform căruia un sistem de guvernare, o putere politică se exercită pe baza unui drept conferit de guvernați, de cetățeni, în temeiul unor înțelegeri legitime. În timpul revoluției din 1917 din Rusia, se încheia procesul de delegitimare a regimului țarist. Nicio instituție a puterii, creată în Rusia în perioada februarie/martie – octombrie/noiembrie 1917 nu avea legitimitate deplină în semnificația actuală a acestei noțiuni. Sovietele au fost o manifestare a mișcării spontane de masă. Națiunile captive din partea europeană a Imperiului rus, în condițiile desfășurării revoluției, urmărind scopul autodeterminării naționale, și-au creat organe revoluționare care s-au proclamat instituții supreme legislative pe teritoriul național, asumându-și responsabilitatea guvernării popoarelor și teritoriilor respective până la întrunirea adunărilor constituante. Sfatul Țării era expresia situației revoluționare ce a cuprins Basarabia după răsturnarea țarului. Legitimitatea lui izvora din democrația instalată în Rusia și, respectiv, în Basarabia. El își obținea forța din mediul maselor largi, în special al celor soldățești, provenite în principal din mediul țărănesc. Credibilitatea și „nereprezentativitatea” lui erau, practic, aceleași cu ale altor organisme create în teritoriile în care popoarele alogene doreau să-și realizeze dreptul la autodeterminare: Finlanda, Ucraina, Bielorusia, Țările Baltice, iar legitimitatea revoluționară a sa – mult mai veritabilă în comparație cu cea a Sovietului din Petrograd sau a Consiliului Comisarilor Poporului, condus de Lenin.

Cuvinte-cheie: Soviet, legitimitate politică, revoluția rusă, deputat, Sfatul Țării, Basarabia, autonomie teritorială, adunare constituantă, guvern provizoriu, independență.

LEGITIMITATEA, GENERATOARE DE ÎNCREDERE SOCIALĂ ȘI DE ORDINE NECESARĂ

Problema legitimității politice s-a impus la ordinea zilei odată cu trecerea de la guvernământul direct la cel reprezentativ, care introduce separația dintre titularul real al legitimității (guvernații) de cel formal (aleșii). De-a lungul timpului, legitimitatea a evoluat de la tipul de legitimitate supranaturală, întemeiată pe natura divină a monarhului, la legitimitatea civilă,

fundamentată pe teoria consensului și principiul suveranității populare, principii consacrate de Revoluția franceză, reprezentând triumful mitului raționalist în politică [1].

Legitimitatea politică constituie un principiu conform căruia un sistem de guvernare, o putere politică se exercită pe baza unui drept conferit de guvernați, de cetățeni, pe baza unor înțelegeri legitime. Prin aceasta cetățenii recunosc dreptul de guvernare al puterii politice. Cu cât o putere politică este mai legitimă, cu atât autoritatea ei politică este mai mare.

De-a lungul istoriei s-au înregistrat trei forme de manifestare a legitimității politice. *Legitimitatea tradițională* sau *divină*, bazată pe credința în sanctitatea tradițiilor și în legitimitatea celor care o exercită [2, p. 215] – de regula monarhul. Acest tip de legitimitate a corespuns antichității și societății medievale, precum și unei părți a epocii moderne sub forma monarhiilor constituționale, când puterea în ansamblul ei sau cel puțin o parte a acesteia, cea deținută de monarh, avea caracter divin. Guvernarea era impusă prin forța și temeiul divin, orice ridicare împotriva puterii era sinonimă cu ridicarea contra divinității. În această situație legitimitatea puterii se făcea prin divinitate, ea fiind exterioară omului, societății.

Legitimitatea carismatică, bazată pe devotamentul față de o sanctitate excepțională, față de eroism sau alte calități excepționale. Acest tip de legitimitate a puterii se face de către persoana carismatica a conducătorului. Acesta, sub diferite forme (duce, fuhrer, conducător, căpitan, mare lider) prin calitățile sale naturale excepționale, legitimează puterea, se impune maselor care îl acceptă, legitimând astfel puterea.

Legitimitatea rațională sau rațional-legală, bazată pe credința în „valabilitatea unui statut legal și a unei competențe efective, întemeiate pe reguli rațional elaborate” [3, p. 9], căreia îi corespunde dominația rațional-legală exercitată de „omul de stat” modern. Este, de fapt, tipul de legitimitate promovat de statul de drept și de democrația modernă

Legitimitatea devine generatoare de încredere socială și de ordine necesară. Cum remarcă Jeffrey C. Isaac, democrația, ca „set complex de idealuri și posibilități”, trebuie să facă față mereu „provocărilor, legate de legitimitatea sa”, care nu rezolvă însă toate problemele, acest regim fiind mereu „amenințat de propriile deficiențe” [4, p. 127]. Nu există o legitimitate absolută și niciun regim politic nu este legitim pentru toată populația, nici în toate domeniile, nici pentru totdeauna și, probabil că foarte puține sunt total ilegitime. Legitimitatea nu reușește niciodată unanimitatea, aceasta fiind o intenție absurdă a regimurilor totalitare.

NATURA SOVIETELOR DIN CADRUL REVOLUȚIEI RUSE ȘI LEGITIMITATEA ACESTORA ÎN 1917

În timpul revoluției din 1917 din Rusia, se încheia procesul de delegitimare a regimului țarist. Perioada de după abdicarea țarului a fost dominată atât de confuzie, cât și de entuziasm. Căderea monarhiei a fost percepută ca o liberalizare fără precedent. Dincolo de nevoile imediate, atmosfera era dominată de respingerea oricărei forme de autoritate. A fost înființat un

Guvern Provizoriu, ales de către Duma de Stat. Însă acest guvern a trebuit să trateze cu sovietele, care de la începutul lunii martie, se formaseră în principalele orașe ale țării, apoi apăruseră și în zonele rurale.

Nicio instituție a puterii, creată în Rusia în perioada februarie/martie – octombrie/noiembrie 1917 nu avea legitimitate deplină în semnificația actuală a acestei noțiuni. Legitimitatea noilor forme de putere – Guvernul Provizoriu și/sau sovietele – urma să fie examinată, aprobată sau respinsă de către Adunarea Constituantă, ce trebuia să fie aleasă pe bază de vot universal, egal, direct și secret. Până atunci însă în Rusia se desfășura bătălia politică dintre cele două forme de putere.

Având în vedere că Sfatul Țării a fost un soviet [5] format ca și alte soviete de nivel regional sau local din Rusia, voi prezenta, rezumativ, natura sovietelor din cadrul Revoluției ruse și gradul de legitimitate a acestora în 1917, și voi încerca o abordare comparativă a unor soviete din diferite regiuni ale Imperiului rus, similare cu Sfatul Țării în sensul că au fost create în aceeași perioadă, aproape în același fel, urmărind scopuri apropiate, reprezentând interesele naționale ale popoarelor respective și „legitimându-se” cam în același mod. Este vorba de Rada Centrală a Ucrainei, Marea Radă a Bielorusiei, Tariba Lituaniei, Sovietul Național Provizoriu al Estoniei și Sovietul Național Provizoriu Leton. În acest context prezintă interes și „legitimitatea” Sovietului din Petrograd, dar și a guvernului bolșevic condus de Lenin.

Deși au apărut încă în timpul revoluției din 1905, sovietele s-au afirmat în număr mare în 1917, în situația complicată, generată de răsturnarea autocrației. În Petrograd, în provincie, mai ales în orașe, au început să se organizeze soviete ale muncitorilor și soldaților, aleși, desigur, nu prin vot universal, direct, secret și egal, ci la mitinguri spontane la fabrici și uzine cu participarea personajelor politice de toate nuanțele.

Organizarea sovietelor soldaților poate părea oarecum ciudată (având în vedere că sub numele de soldați erau și ofițerii care intrau în componența acestor soviete), ca organe locale de putere politică, deoarece armata trebuia să fie în afara politicii. Dar revoluția a avut loc în timp de război, când o mare parte a bărbaților din Rusia era înrolată în rândurile armatei. Ulterior, însă tot în cadrul improvizării revoluționare, s-au organizat și sovietele deputaților țăranilor care, inițial, activau separat, dar având legături cu sovietele deputaților muncitorilor și soldaților.

În 1917, în afară de sovietele de deputați ai muncitorilor, soldaților și țăranilor, pe teren erau formate soviete ale deputaților militarilor, cazacilor, marinarilor, ofițerilor, țăranilor fără pământ,

studenților, intelectualilor, iar în țările Baltice, chiar și ale deputaților pastorilor [6, p. 28]. În majoritatea cazurilor, sovietele erau create pe principiul profesional, uneori pe principiul apartenenței la o stare socială, ceea ce a determinat natura particulară a alegerilor în aceste organizații. La alegeri participau reprezentanții respectivei stări sociale (clasei) sau a grupului profesional. Până la unirea sovietelor în 1918, în deplină conformitate cu tradițiile seculare ale stărilor sociale din Rusia, congresele deputaților țăranilor s-au desfășurat separat de congresele deputaților muncitorilor și soldaților.

Normele de reprezentare la alegerile în cadrul acestui fenomen eterogen, au fost, de asemenea, foarte diverse. În diferite regiuni normele de reprezentare erau stabilite arbitrar, astfel că în regiunea Rominsk, de exemplu, au fost aleși între 3 și 10 deputați din fiecare sat, în regiunea Podbujsk – 3 deputați de la 1 000 de alegători, în regiunea Pupovsc – 1 deputat de la 10 gospodării [7, p. 126]. În general, se poate constata că în 1917, în procesul de formare a sovietelor, muncitorii, soldații, țăranii și alte grupuri sociale reproduceau experiența istorică cunoscută a alegerilor, adânc înrădăcinată în conștiința populației, care îi părea ei corectă, adică s-au bazat pe reprezentativitatea neuniversală, indirectă și inegală.

Sovietele, care la început se formau cu acordul, iar apoi în opoziție cu Guvernul Provizoriu și care ulterior au fost captate de bolșevici, au fost o manifestare a mișcării spontane de masă. Sovietele deputaților (muncitorilor, soldaților și țăranilor) s-au format nu ca organizații de partid care reprezentau anumite clase, ci ca structuri corporative, reprezentând anumite stări sociale, caste, în care pluripartitismul, prezent la început, a dispărut treptat. De aceea, la nivel de autoadministrare, sovietele au fost anume un tip tradițional, caracteristic civilizației agrare, tip de democrație militară, meșteșugărească, țărănească a societății preindustriale.

PROCESUL DE EMANCIPARE ȘI ORGANIZARE NAȚIONALĂ PE BAZĂ DE AUTONOMIE ÎN IMPERIUL RUS

Marele Război a stimulat tendințele liberale ale intelectualilor și a trezit speranța în vremuri mai bune în rândul celor săraci. Problemele de ordin social prevaleau în centrul Rusiei, dar valurile demagogiei sociale și ale anarhiei se răspândeau în toate colțurile Imperiului. În același timp, avea loc și un proces paralel de emancipare și organizare națională pe bază de autonomie. Spre deosebire de centrul Rusiei, unde revoluția avea un caracter social, în alte regiuni ea se dedubla,

având ca efect lupta dintre tendințele sociale și cele naționale. Pe măsura îndepărtării de Centru, influența bolșevicilor slăbea și aspirațiile naționale se reliefa cu mai multă vigoare [8, p. 41].

La 7 (20) martie a avut loc alegerea Radei Centrale Ucrainene care a declarat că reprezintă interesele populației din Ucraina. Startul legitimării Radei s-a produs la Congresul Național din întreaga Ucraină (Всеукраїнський національний съезд) din 6-8/19-21 aprilie 1917, întrunit la Kiev, la care au participat aproximativ 900 de deputați reprezentând diferite organizații politice, sociale, cultural-educaționale și profesionale ucrainene. Congresul a discutat aspecte legate de autonomia național-teritorială a Ucrainei, a aprobat decizia privind crearea puterii regionale (ucrainene), a elaborat proiectul statutului autonom al acesteia și a ales 118 membri ai Radei Centrale Ucrainene.

Printre membrii Radei existau două opinii privind viitorul Ucrainei. Adepții independenței (самостийники) pledau pentru proclamarea neîntârziată a acesteia. *Autonomiștii* vedeau Ucraina republică autonomă în cadrul federației cu Rusia [9, p. 134]. Ca peste tot, în Ucraina un rol important în mișcarea națională l-au avut militarii. La 10/23 iunie 1917, Rada a adoptat *Primul Universal* [10], prin care a proclamat autonomia național-teritorială a Ucrainei în componența Rusiei democratice. Rada și-a asumat responsabilitatea guvernării până la convocarea Adunării Constituante și alegerea Seimului [11].

La 16/29 iunie, Rada a format Secretariatul General în calitate de organ executiv și care, la rândul său, adoptă o declarație prin care Rada Centrală era proclamată „instituție supremă legislativă a întregului popor ucrainean organizat” [11].

La 7/20 noiembrie 1917, a fost adoptat al *Treilea Universal*. Acesta proclama formarea Republicii Populare Ucrainene în componența Rusiei ca federație a popoarelor libere și egale [12], iar la 9/22 ianuarie 1918, după dizolvarea de către bolșevici a Adunării Constituante a întregii Rusii și în situația în care trupele sovietice din Harkov declanșaseră ofensiva asupra Kievului, a adoptat cel de-al *Patrulea Universal*, proclamând independența Republicii Populare Ucrainene și cerând executivului să demareze tratative de pace cu statele blocului austro-german [12]. La 29 aprilie 1918, Rada Centrală a adoptat Constituția R.P.U. care stabilea că Ucraina era republică parlamentară [13].

Prin urmare, în condițiile anilor 1917–1918, Rada Ucraineană, ca și sovietele din centrul Imperiului Rus, nu a fost și nici nu putea fi aleasă de tot poporul și nu a fost creată printr-un eventual decret al unei instituții legale. Ea a apărut în procesul de desfășurare a revoluției și de organizare a puterii revoluționare.

Aproape în același fel s-au format și instituțiile puterii în Bielorusia. În vara anului 1917, forțele naționale bielorusse au convocat Congresul I al organizațiilor naționale la care au hotărât să lupte pentru obținerea autonomiei Bielorusiei în cadrul Republicii democratice ruse. Congresul a format Rada Centrală, aceasta, în octombrie 1917, fiind transformată în Marea Radă a Bielorusiei, în componența căreia intrau reprezentanții diferitor organizații politice, militare, țărănești, culturale etc. La prima ședință Marea Radă și-a asumat sarcina guvernării Bielorusiei și a declarat că reprezintă tot poporul ținutului. Marea Radă se considera organizație deasupra claselor și își propunea să unească diverse grupuri sociale din ținut pe platforma națională [14]. Cei mai radicali membri ai Marii Rade cereau ruperea relațiilor cu Rusia și proclamarea statului bielorus independent, însă majoritatea moderată considera necesară rămânerea în componența Rusiei democratice, cu statut de autonomie.

La 21 februarie 1918, Comitetul Executiv al acestei instituții a adresat poporului bielorus *Prima Gramotă* (Уставная грамота) [15] prin care Marea Radă se proclama autoritate provizorie a puterii în ținut până la deschiderea Adunării Constituante a Bielorusiei și a format guvernul – Secretariatul Poporului [16].

La 3 martie 1918, a fost semnat Tratatul de Pace de la Brest-Litovsk, conform căruia cea mai mare parte a teritoriului populat de bieloruși a trecut sub controlul Germaniei. Aceasta a contribuit la consolidarea mișcării naționale bielorusse și a făcut să crească tendința spre independență. În acest context, la 9 martie, Comitetul Executiv al Marii Rade a adoptat a *Doua Gramotă*, prin care Bielorusia era proclamată Republica Populară Bielorusă (R.P.B.) [17]. La 25 martie același an, la Minsk, Rada a adoptat a *Treia Gramotă* care proclama independența Republicii Populare Bielorusse [18]. Având în vedere că la 29 august 1918 Lenin a semnat decretul C.C.P. prin care R.S.F.S.R. denunța tratatele privind împărțirile Poloniei, teritoriul bielorus rămânea în componența statului polonez restabilit recent [18].

Războiul Mondial și Revoluția Rusă au creat condiții favorabile și pentru popoarele baltice, consolidând dispoziția firească a acestora spre autonomie și independență. După ce în vara lui 1917, în condițiile prezenței trupelor germane, în Lituania a fost creat Sovietul ținutului (Krašto tariba), elitele intelectuale lituaniene au organizat, în septembrie 1917, la Vilnius, *Conferința națională* cu participarea multor persoane lituaniene influente, având opinii politice și nivel de instruire diferite, reprezentând diverse categorii sociale: intelectuali, preoți, moșieri, agricultori etc. [19]. Participanții la conferință au pledat pentru formarea

statului lituanian democratic și independent, forma finală a orânduirii de stat urmând să fie stabilită de Adunarea Constituantă. În acest scop, *Conferința* a ales Sovietul Lituaniei (Lietuvos Tariba) în componența căruia au intrat reprezentanții principalelor organizații politice din ținut și persoane fără de partid [19].

La 11 decembrie 1917, în contextul loviturii de stat bolșevice de la Petrograd și al anarhiei declanșate în spațiul fostului Imperiu rus, Tariba a adoptat o rezoluție potrivit căreia Lituania devenea un stat independent cu capitala în orașul Vilnius [20, p. 165]. La 16 februarie, Tariba Lituaniei a adoptat, cu vot unanim, și a publicat *Declarația de Independență a Lituaniei*. „Sovietul (Tariba) Lituaniei, se arăta în *Declarația de Independență*, ca singur reprezentant al națiunii lituaniene, în conformitate cu dreptul unanim recunoscut la autodeterminare națională, proclamă restaurarea statului independent al Lituaniei, stat care va avea la bază principiile democrației, își va stabili capitala la Vilnius și nu va mai recunoaște niciuna dintre legăturile din trecut încheiate cu alte națiuni.

Sovietul Lituaniei susține că apariția statului lituanian, la fel ca și natura relațiilor acestuia cu celelalte state, vor fi definite de către Adunarea Constituantă (Steigiamasis saeimasis), care va fi convocată cât mai curând posibil și care va fi aleasă pe baze democratice de către toți locuitorii țării” [20, p. 165].

În Estonia, principală forță care lupta pentru autonomie și, ulterior, pentru independență a fost Frontul Național. La 8 aprilie 1917, diverse asociații și militarii estonieni au organizat la Petrograd o demonstrație numeroasă în susținerea autodeterminării Estoniei. Demonstrația și-a atins scopul și la 12 aprilie Guvernul Provizoriu al Rusiei a semnat legea „Cu privire la autonomia Estoniei” [21]. A fost format *Sovietul Național Provizoriu* care, la 15 aprilie, s-a proclamat instituție supremă a puterii în Estonia și a desfășurat activitatea pentru obținerea independenței. În condițiile războiului, când trupele sovietice se retrăgeau, iar cele germane înaintau pe teritoriul Estoniei, Comitetul Național Provizoriu a ales *Comitetul Salvării* care, având sarcina asigurării securității în ținut, a elaborat textul *Declarației de Independență*, iar la 24 februarie 1918, a declarat Estonia republică democratică și independentă [21].

Și în Letonia evenimentele se derulau în aceleași direcție și aproape în aceeași manieră. În septembrie 1917, în Riga, ocupată de trupele germane, diverse organizații politice au format coaliția *Blocul democratic* (Demokratiskais bloks), iar la începutul lunii decembrie, organizațiile naționale letone au format *Sovietul Național Provizoriu Leton* (Latviesu Pagaidu Nacionāla Padome) care, la 2 decembrie, a adoptat *Declarația de autodeterminare a Letoniei* [22]. În ședința din

28-31 ianuarie 1918, ținută la Petrograd, Sovietul Național Provizoriu Leton a pus problema independenței statului leton.

La 17 noiembrie 1918, Sovietul Provizoriu, împreună cu Blocul Democratic, au format parlamentul provizoriu – *Sovietul Popular al Letoniei* (Tautas padome) care, în ziua următoare, a declarat Letonia republică democratică și independentă, imediat recunoscută de Germania [22].

Așadar, națiunile captive din partea europeană a Imperiului rus, în condițiile desfășurării revoluției, urmărind scopul autodeterminării naționale, și-au creat organe revoluționare, care s-au proclamat instituții supreme legislative pe teritoriul național, asumându-și responsabilitatea guvernării popoarelor și teritoriilor respective până la întrunirea adunărilor constituante. Doar Adunarea Constituantă (din întreaga Rusie pentru proiectata federație de republici autonome, democratice și cu aceleași drepturi, și din fiecare republică autonomă, care își formase structuri revoluționare proprii), în percepția organizațiilor revoluționare din Centru dar și din periferiile naționale, formate din reprezentanți aleși de cetățeni, în baza votului universal, egal, direct și secret, urmau să voteze constituțiile respective și, în consecință, să recunoască puterea juridică a acelor sau altor instituții. Până atunci însă, structurile create erau produse ale activității revoluționare, focalizată pe autodeterminarea națională a respectivelor popoare și utilizau, în funcție de modificarea situației politice, diverse forme și mijloace revoluționare pentru a atinge scopul urmărit.

SOVIETUL DE DEPUTAȚI AI MUNCITORILOR ȘI SOLDAȚILOR DIN PETROGRAD, „O ADUNĂTURĂ HAOTICĂ... FĂRĂ LEGITIMITATE DEMOCRATICĂ”

Deși țarul abdicase și se formase Guvernul Provizoriu, aparatul guvernului țarist a continuat să acționeze ca și mai înainte. Practica parlamentară, apărută în Rusia la începutul secolului al XX-lea, era efectuată de cele două camere: camera inferioară – Duma de Stat, organ reprezentativ, ales pe o bază nedemocratică, a censului, și camera superioară – Consiliul de Stat, o parte din ai cărei membri era aleasă de către populație, de asemenea nu pe bază de sufragiu universal, altă parte fiind desemnată de către țar din rândurile demnitarilor și birocratilor vechi, în retragere, care puteau fi și au fost o frână în desfășurarea reformelor menite să schimbe modul de viață în Rusia. Era limpede că aceste organe de stat – Consiliul de Stat și Duma de Stat, – în vâltoarea revoluției, când se năruiau pilonii de bază ai orânduirii țariste, nu mai erau fiabile, nu mai puteau fi colaboratorii noilor structuri ale puterii.

În situația dată, experiența revoluționară a sugerat necesitatea creării unei instituții mai democratice în Petrograd pentru colaborarea cu Guvernul Provizoriu, acordându-i o asistență eficientă în procesul de reformare a Rusiei. Imediat s-a format Sovietul Deputaților Muncitorilor din Petrograd, membrii căruia au fost aleși la mitingurile spontane de la fabricile din capitală și din împrejurimi, precum și din mediul democrației revoluționare: cele mai vizibile și cunoscute figuri ale revoluției, care s-au dovedit a fi prezenți atunci în orașul de pe Neva.

Predecesorul Sovietului din Petrograd a fost Grupul de Lucru al Comitetului Militar-Industrial Central (CMIC), organizat de menșevici în noiembrie 1915. Acest grup, împreună cu membrii fracțiunii menșevicilor din Duma de Stat, cu reprezentanți ai altor partide socialiste, fruntași ai asociațiilor profesionale, cooperativelor și altor organizații a format Comitetul Executiv Provizoriu al Sovietului de deputați ai muncitorilor – organ având misiunea să convoace adunarea de constituire a Sovietului de deputați ai muncitorilor. Comitetul Executiv Central a îndemnat muncitorii să aleagă deputați în Sovietul din Petrograd (câte un deputat la o mie de lucrători, dar nu mai puțin de un deputat la fiecare fabrică), iar soldații, participanți la revoluție, să aleagă câte un reprezentant de la fiecare campanie [23].

Prima ședință (de constituire) a Sovietului din Petrograd are loc în Palatul Tavriceskii, la 27 februarie (12 martie), la ora 21:00, și s-a încheiat în noaptea de 28 februarie. Atunci a fost aleasă prima componentă permanentă a Comitetului Executiv și adoptată o declarație prin care invita „toată populația capitalei să se adune imediat în jurul Sovietului, să constituie comitetele locale în zone și să preia controlul asupra tuturor activităților locale. Toate forțele împreună vom lupta pentru eliminarea completă a guvernului vechi și convocarea Adunării Constituante, aleasă prin vot universal egal, direct și secret” [23].

În ciuda denumirii comitetului, la prima ședință haotică a Sovietului puțini muncitori s-au numărat printre cei 50 de delegați votanți și 200 de observatori din Palatul Tavriceskii. Locurile destinate lor erau în cea mai mare parte ocupate de intelectuali socialiști. Ședința a trecut imediat la instituirea unui Comitet Executiv format din șase menșevici, doi bolșevici, doi eseri și cinci intelectuali neafiliați politic. Nu era atât o structură democratică, cât una auto-proclamată, compusă din diferite facțiuni socialiste, și apoi impusă Sovietului. A doua zi, în timp ce 600 de deputați ai Sovietului erau aleși de muncitorii și soldații din Petrograd, Comitetului Executiv i-au mai fost adăugați câte doi reprezentanți din fiecare din-

tre partidele socialiste importante – trudovicii, socialiștii populari, eserii, Bundul, menșevicii, grupul Mejraionka și bolșevicii. Efectul a fost întărirea aripii de dreapta, care se opunea cel mai viguros preluării puterii. Vocea muncitorilor nu s-a făcut auzită. Nu a existat nici măcar un singur delegat al fabricilor în executivul Sovietului – cu alte cuvinte, într-un organ care pretindea că reprezintă clasa muncitoare [24, p. 312].

Organizați în plutoane și companii, soldații se aflau într-o poziție mult mai bună decât muncitorii ca să-și aleagă delegații în Soviet. În seara de 28 februarie, când a avut loc prima ședință comună a Sovietului în Sala Ekaterina, din cei 3 000 de delegați, peste două treimi erau militari – și asta într-un oraș unde numărul muncitorilor era de trei-patru ori mai mare decât cel al soldaților. „O adunare de masă! Oricine dorește se ridică și spune orice vrea”, așa a descris un delegat prima ședință. Nu existau o ordine de zi oficială sau stenograme ale deciziilor adoptate de Soviet. Fiecare decizie era votată ca urmare a dezbaterilor deschise, cu vorbitori care țineau discursuri simultan în diferite colțuri ale sălii, iar rezoluțiile erau acceptate prin aclamații generale, cam ca la o adunare sătească. Deciziile reale erau adoptate de către Executiv și în ședințele delegaților partidului socialist, căruia îi aparținea majoritatea membrilor. Muncitorii și soldații care făcuseră revoluția, își pierduseră de fapt vocea politică în favoarea intelectualității socialiste, care susținea că vorbește în numele lor [24]. În felul acesta a fost format și și-a început activitatea Sovietul din Petrograd.

Prin urmare, Sovietul de deputați ai muncitorilor și soldaților din Petrograd (Петроградский Совет) a fost format fără vreo autorizare prealabilă, cu de la sine putere, în primele zile ale revoluției și pretindea la autoritatea supremă nu numai în Petrograd, ci și în întreaga Rusie.

Istorici din Federația Rusă și din alte țări consideră că Sovietul din Petrograd reprezenta „o adunătură haotică a delegaților de la fabricile și regimentele din capitală, care nu avea legitimitate democratică, iar puterea reală a Sovietului se explica prin haosul care domina în oraș și sentimentul de frică încercat de reprezentanții Guvernului Provizoriu în fața mulțimii” [25]. În mediul participanților în soviet se observa ura de clasă, furia revoluționară și aversiunea pentru front (în rândurile soldaților).

Și Consiliul Comisarilor Poporului (C.C.P), constituit de bolșevici, a fost o instituție revoluționară care ar fi trebuit să fie validată sau refuzată de Adunarea Constituantă a întregii Rusii. La 27 octombrie / 9 noiembrie 1917, Congresul al II-lea al sovietelor de deputați ai muncitorilor, soldaților și țăranilor din

întreaga Rusie a hotărât: „în scopul administrării țării, de acum înainte, până la convocarea Adunării Constituante, să fie format Guvernul muncitoresc și țăranesc *provizoriu* (subl. ns.), care se va numi Consiliul Comisarilor Poporului” [26]. Dar, concomitent, bolșevicii, majoritari la Congresul al II-lea, au aplicat *mica lovitură de stat*, adoptând și decretul „Cu privire la puterea deplină a sovietelor”, care prevedea că „de acum înainte, toată puterea aparține Sovietelor” [27]. Comisarii fostului Guvern Provizoriu erau înlăturați, iar președinții sovietelor urmau să țină legătura directă cu C.C.P., condus de Lenin. Când, în cele din urmă, la 5/18 ianuarie 1918, la Petrograd, și-a deschis lucrările Adunarea Constituantă, în cadrul căreia bolșevicii aveau numai 175 de locuri sau mai puțin de 25% din numărul total al deputaților, aceștia au recurs la strategia prin aplicarea căreia va fi pus capăt dezvoltării revoluției pe calea democratică. Deoarece Adunarea Constituantă a respins, prin vot, propunerea bolșevicilor privind dezbaterea „Declarației drepturilor poporului muncitor și exploatat”, adepții lui Lenin au calificat acest vot drept „necunoaștere a revoluției din octombrie și a republicii sovietelor”, ceea ce „echivala cu renunțarea la puterea deplină a sovietelor în avantajul parlamentarismului burghez și al Adunării Constituante. Aceasta, în convingerea bolșevicilor, reprezenta un pas înapoi și falimentul revoluției muncitorești țărănești din octombrie. De aceea Comitetul Executiv al sovietelor bolșevizate a declarat dizolvată Adunarea Constituantă” [28]. În felul acesta a fost realizată și marea lovitură de stat a bolșevicilor, cunoscută în *Istoria P.C.U.S. ca Marea Revoluție Socialistă din Octombrie*. De acum încolo se instaura dictatura partidului unic, condus de Lenin, care nu va mai avea nevoie de legitimitatea democratică, pe care, eventual, ar fi primit-o de la Adunarea Constituantă.

Acapararea puterii de către bolșevici prin lovitură de stat a influențat decisiv viziunea și comportamentul organizațiilor revoluționare de la periferiile naționale ale fostului Imperiu rus, cauzând reconsiderarea obiectivelor mișcărilor naționale și metodelor de dobândire a acestora.

LEGITIMITATEA SFATULUI ȚĂRII: CONTROVERSE

Problema legitimității Sfatului Țării a fost pusă din momentul creării Parlamentului basarabean. El a fost violent atacat de bolșevicii de la Moscova și de cei locali, fiind caracterizat drept organ al exploataților, care făcea jocul acestora, apărându-le interesele. De partea cealaltă, era învinuit de maximalism și bolșevism. Pavel Miliukov, fondatorul și liderul Partidului

Constituțional Democratic din Rusia (cadet), care după revoluția din februarie a devenit ministru de externe în Guvernul Provizoriu condus de A. Kerenski, în articolul *Basarabia, România și Rusia*, publicat la 5 aprilie 1917 la New York în revista „Struggling Russia”, susținea că Sfatul Țării nu reprezenta poporul basarabean și că ar fi fost ales, la congresul militarilor moldoveni din întreaga Rusie, fără a se proceda la vreo alegere corectă [29]. Memoriul „Uniunii marilor proprietari”, în care se solicita unirea Basarabiei cu România, semnat de Pantelimon Sinadino și trimis regelui Ferdinand la începutul lunii martie 1918, vorbea de așa-zisul „Sfatul Țării”. El era caracterizat drept o instituție arbitrară, aleasă de soldații maximaliști și care nu lua în considerare categoriile burgheze și intelectuale ale provinciei [30, p. 234]. În 1919, la Paris, unde își ținea lucrările Conferința Păcii, Al. Krupenski, Al. Șmidt și alții, în calitate de „delegație” trimisă de „Comitetul de salvare a Basarabiei de sub jugul românesc”, răspundeau falsuri despre Sfatul Țării ca fiind „organ creat de o adunare de soldați bolșevici și prin eliminarea tuturor elementelor burgheze a primit caracterul unui soviet anarhist”, susținut, chipurile, de către cabinetul de la București pentru a întreține dezordinea „necesară guvernului român pentru a-și justifica prezența în Basarabia” [31, p. 148].

Ulterior, istoria Sfatul Țării a beneficiat de o bibliografie numeroasă. Multe din lucrările privind această instituție abordează, în măsură mai mare sau mai mică, și problema privind legitimitatea Parlamentului basarabean. Este vorba de lucrările apărute în perioada sovietică și cele apărute de la sfârșitul anilor 1980 până în prezent. În toate lucrările din spațiul sovietic Sfatul Țării era apreciat drept „creatură a României burghezo-moșierești, organ nelegitim, care reprezenta interesele României agresoare și ale imperialiștilor celor două tabere beligerante în Primului Război Mondial” [32, 33]. În anii 1990, concomitent cu apariția unui șir de lucrări importante privind formarea și activitatea Sfatului Țării, scrise în baza surselor de arhivă și a bibliografiei interzise în spațiul sovietic până de curând [31, 32, 34, 35, 36, 37], au ieșit de sub tipar și publicații în care legitimitatea Sfatului Țării este pusă la îndoială sau, ca și în perioada sovietică, neacceptată.

Contestarea recentă a legitimității Sfatului Țării de către unii autori se reduce la următoarele: delegații la congresul ostașilor moldoveni din 20 octombrie 1917 nu au fost aleși de nimeni și au primit invitații personale din partea organizatorilor congresului; reprezentativitatea militarilor moldoveni la congres a fost incompletă, de aceea hotărârile lui au fost nelegitime [38, pp. 13-14, 39, p. 8]; liderii Sfatului Țării erau auto-proclamați, nefiind aleși și recunoscuți de popor [38,

p. 28]; Sfatul Țării nu ar fi fost ales de toată populația cu drept de vot, de aceea a fost nelegitim [38, p. 28]; Sfatul Țării nu a fost reprezentativ; la conducerea Sfatului Țării s-au aflat moșieri; minoritățile naționale și țărănimea au fost insuficient reprezentate în Sfatul Țării etc.

SFATUL ȚĂRII, PRODUSUL UNEI LARGI REPREZENTĂRI NAȚIONALE

Sfatul (Sovietul) Țării, ca și Sovietul din Petrograd, Rada Centrală a Ucrainei, Marea Radă a Bielorusiei, Tariba Lituaniei, asemenea și altor instituții de acest fel, a apărut în condițiile Revoluției Ruse, definite la 2 aprilie 1917 de ziarul „Cuvânt moldovenesc” ca „vremuri de prefacere, când se clădește din nou viața întregii împărății rusești și când se hotărăște soarta tuturor popoarelor care trăiesc în ea” [39, p. 24].

În Basarabia, mișcarea revoluționară apare aproape în același timp cu declanșarea revoluției în Rusia. În perioada imediat următoare, la Chișinău, Odessa, Petrograd, Kiev, în alte localități și pe Frontul Român, la inițiativa intelectualilor și militarilor moldoveni, majoritatea de origine țărănească, au fost puse bazele mai multor formațiuni politice, obștești și militare care și-au propus să lupte pentru dobândirea drepturilor sociale și naționale. În fruntea mișcării de eliberare națională s-a situat Partidul Național Moldovenesc (P.N.M.), format la sfârșitul lunii martie-începutul lunii aprilie 1917 la Chișinău, care a conștientizat misiunea mișcării de eliberare națională a românilor basarabeni, declarând că „până când nu vom ajunge să fim stăpâni pe țara noastră, până când alții ne vor povățui în viața obștească, până atunci noi nu suntem vrednici de mărțul nostru trecut. Noi trebuie să ajungem a fi stăpâni și pe părțile acestea, locuite de noi și pe soarta noastră” [39, p. 24]. P.N.M. își propunea în programul său să lupte ca „toate legile care privesc viața din lăuntru a Basarabiei, să le întocmească Dieta provincială (*Sfatul Țării*), potrivit obiceiurilor vechi și nevoile de acum ale țării” [39, p. 26].

Prin urmare, un partid politic – Partidul Național Moldovenesc –, care se hotăra „să adune toată suflarea moldovenească și să o ducă la izbândirea sfintelor noastre drepturi, de care am fost lipsiți până acum”, a lansat chestiunea creării Sfatului Țării și nu cineva care „nu reprezenta poporul basarabean”, cum afirma Miliukov, sau „o adunare de soldați bolșevici”, cum calomniau Krupenski și Șmidt.

Curând, chestiunea privind constituirea *Dietei provinciale* a fost preluată și de alte grupuri de persoane. La 20 iulie 1917, alegerea unui *organ suprem al ținutului* a fost obiectul discuției în cadrul întrunirii

reprezentaților mai multor formațiuni politice și obștești la Chișinău. Participanții la adunarea prezidată de comisarul interimar Vladimir Cristi au protestat împotriva pretențiilor teritoriale ale Ucrainei și au adoptat o rezoluție în care au recunoscut dreptul Basarabiei la autonomie teritorial-politică „în care să fie asigurate drepturi egale tuturor naționalităților”. Reuniunea a susținut propunerea lui Vladimir Herța, un înflăcărat luptător pentru drepturile naționale ale românilor basarabeni, de a înființa „un organ ținutal al puterii politice” în baza unei largi reprezentări naționale. În acest scop s-a decis constituirea unei comisii în sarcina căreia a fost pusă examinarea chestiunii referitoare la organul „ținutal” [34, pp. 23-24]. Din mai până în octombrie 1917, în Basarabia au avut loc două congrese ale cooperabilor, trei congrese ale țărănilor, două congrese ale preoților și mirenilor, două congrese ale cadrelor didactice, mai multe congrese ale militarilor de pe toate fronturile, apoi congresele naționalităților minoritare, adunările zemstvelor, consfătuiri ale partidelor și ale proprietarilor. La toate aceste întruniri s-au discutat chestiunile privind obținerea autonomiei Basarabiei și alegerea unui Parlament, cunoscut sub denumirea de Sfatul Țării. Deci nu era vorba doar de un singur congres al militarilor care a decis acest lucru [29].

Între 20 și 27 octombrie 1917, în casa eparhială din Chișinău, cel mai prestigios local din capitala provinciei, și-a ținut lucrările Congresul ostașilor moldoveni – unul dintre cele mai impresionante evenimente politice din cadrul mișcării de renaștere națională declanșate între Prut și Nistru după căderea țarismului. Cei peste 800 de delegați sosiți la congres [32, p. 21], reprezentau circa 250 de mii de soldați, marinari și ofițeri moldoveni, înrolați în fosta armată țaristă și aflați în garnizoanele din Basarabia, Ucraina și Rusia sau mobilizați pe front. După dezbateri fervente timp de o săptămână, congresul a adoptat mai multe hotărâri, între care cea privind autonomia Basarabiei, despre naționalizarea oștirilor moldovenești, despre cohorțele moldovenești, despre Sfatul Țării și altele [39, pp. 56-57]. Foarte importantă, în opinia noastră, a fost prima rezoluție a congresului, care a evaluat activitatea Guvernului Provizoriu, evidențiind că „ocârmuirea centrală de la Petrograd doar împiedică propășirea culturală a națiilor și îmbunătățirea stării lor economice” [39, p. 56, p. 11]. În aceste împrejurări, Congresul a hotărât „să se recunoască că forma cea mai potrivită a ocârmuirii Rusiei este republica federativă democratică” [39, *ibidem*]. Prin urmare, de acum și până la proclamarea independenței Basarabiei față de Rusia, despre această formă de guvernământ, – *republică federativă democratică* – se va discuta în ca-

drul mișcării de emancipare și eliberare națională din Basarabia, crearea căreia va fi sabotată de bolșevici.

În ceea ce privește locul Basarabiei în cadrul acestei federații, delegații au stabilit că „având în vedere cultura națională a neamului moldovenesc și trecutul său, și plecând de la principiul revoluției că fiecare norod are dreptul singur să-și hotărască soarta sa [...] congresul a hotărât să declare autonoma teritorială și politică a Basarabiei”, iar „pentru ocârmuirea Basarabiei, în cel mai scurt timp să se alcătuiască Sfatul Țării” [39, *ibidem*]. La 23 octombrie, congresul cerea constituirea cât mai grabnică a Sfatului Țării ca organ suprem de conducere a Basarabiei [32, p. 17]. În rezoluția Congresului cu privire la organizarea Sfatului Țării s-a menționat foarte precis caracterul provizoriu al acestei instituții, care urma să activeze numai până la convocarea Adunării Constituante Basarabene [39, p. 57], iar autoritatea acestui organ de stat suprem, reprezentativ urma să se extindă asupra întregii societăți și a tuturor instituțiilor existente atunci, „până la alcătuirea Adunării Întemeietoare Basarabene”: „Toate așezămintele administrative din Basarabia se supun pe deplin Sfatului Țării. Îndată ce se va înființa Sfatul Țării, toate comitetele din Basarabia capătă un caracter curat profesional și n-au dreptul de a se amesteca în treburile publice” [39, *ibidem*]. Este important să insistăm mereu asupra acestui fapt, îndeamnă istoricul Ion Țurcanu, deoarece, deși este cunoscut de multă vreme, cei care pun la îndoială cu orice preț legitimitatea Sfatului Țării caută să inducă ideea că decizia congresului militarilor moldoveni a fost una oarecare, așa cum erau adoptate pe atunci cu nemiluita de către cele mai variate organizații revoluționare și că, prin urmare, Sfatului Țării nu trebuie să i se acorde o atenție mai mare decât oricărei formațiuni politice din acea vreme [40, p. 5]. Convocat, printr-o coincidență, în zilele când în capitala fostului Imperiu avea loc o lovitură de stat bolșevică, observă Gheorghe E. Cojocaru, care a finalizat cu instaurarea uneia dintre cele mai sângeroase dictaturi din istoria umanității, Congresul de la Chișinău al militarilor moldoveni a trasat o cale înscrisă în albia dezvoltării democratice, cu totul opusă evenimentelor de la Petrograd [34, p. 32].

În scopul realizării acestui obiectiv, la ultima ședință a congresului, la 27 octombrie 1917, a fost ales, din rândul militarilor, *Biroul de organizare a Sfatului Țării*, compus din 53 de membri, având cancelaria și ștampila sa [32, p. 37]. La 6 noiembrie, Biroul a examinat și aprobat *Schema repartizării locurilor de deputat* în Sfatul Țării, potrivit căreia 105 (70%) locuri au fost repartizate românilor basarabeni, iar 45 (30%) de locuri – minorităților naționale: 15 – ucrainenilor, 13 – evreilor, 7 – rușilor, 3 – bulgarilor, 2 – găgăuzilor,

2 – nemților, 1 – armenilor și 1 grecilor [32, *ibidem*]. Schema lua în calcul și principiul reprezentării politice, sociale, profesionale, confesionale a deputaților, aceștia reprezentând cele mai diverse categorii ale populației (militari, cărora li s-au repartizat cele mai multe locuri – 44, funcționari, studenți, învățători, preoți, țărani etc.), diferite partide, instituții, organizații, asociații, uniuni și chiar soviete ce activau atunci în provincie [32, pp. 116-118]. Prin modul de repartizare a locurilor de deputat se punea baza autorității Sfatului Țării ca instituție legislativă a viitoarei Republici Moldovenești.

Concomitent, respectând legislația în vigoare, la 7 noiembrie, conducerea Biroului a depus la Tribunalul Regional Chișinău un demers, solicitând înregistrarea *Biroul de organizare a Sfatului Țării* [32, pp. 150-151]. Nu cunoaștem dacă Tribunalul a reușit să înregistreze Biroul, deoarece peste două săptămâni, la 21 noiembrie, a avut loc deschiderea Sfatului Țării, însă prezența lui Stepan Luzghin, președintele Tribunalului Regional Chișinău, la primă ședință a parlamentului basarabean și, mai ales, cuvântul său de salut, ne permit să afirmăm că legalitatea și, în consecință, legitimitatea Sfatului Țării era o problemă soluționată pentru instituțiile judecătorești din Basarabia. „Chem Sfatul Țării – spunea în cuvântarea sa Stepan Luzghin –, să lupte cu dezastrul și anarhia din țară. Entuziasmul patriotic al fiecăruia trebuie să fie dictat de iubirea față de patrie. Sfatul Țării trebuie să pună legea în capul mesei, iar justiția, care este apărătoarea legii și ordinii, va susține Sfatul Țării. Doresc ca în Basarabia binecuvântată, pe care eu o iubesc cu căldură, să apară soarele întotdeauna” [32, p. 50].

Biroul, condus de subofițerul Vasile Țanțu, a realizat un volum imens de lucru, trimițând invitații la un număr foarte mare de formațiuni politice, militare, profesionale, culturale, tuturor minorităților etnice, dumelor, zemstvelor etc. de a-și delega reprezentanții în viitorul Parlament basarabean. În arhive s-au păstrat deciziile multor organe locale ale puterii și ale diferitor organizații obștești și profesionale privind delegarea în Parlament a reprezentanților acestora. Solicitățile erau mult mai numeroase decât locurile din Parlament [40, p. 5]. Iar în ceea ce privește afirmația lui Al. Krupenski [41, pp. 103-104], Al. Șmidt [42, p. 304] că Sfatul Țării era un „organ creat de o adunare de soldați bolșevici și prin eliminarea tuturor elementelor burgheze a primit caracterul unui soviet anarhist”, rezoluția Congresului militar moldovenesc menționa principalele categorii sociale ce urmau să fie reprezentate în viitorul parlament stipula că „unirea cu capitaliștii nu-i dorită” [39, p. 57]. Mai mult, sovietele și formațiunile militare bolșevice și-au trimis oamenii lor în Sfatul Țării – pe

I. Melioșin, V. Rudiev, I. Krivorukov, T. Kotoros, A. Zelveanski [40, p. 5].

La 21 noiembrie 1917, am spus mai înainte, și-a deschis lucrările Sfatul Țării. În Comisia de examinare și validare a mandatelor de deputat erau reprezentate toate grupurile parlamentare pentru a fi protejate interesele tuturor categoriilor sociale și etnice ale populației basarabene. Una dintre datoriile Comisiei era să asigure completarea permanentă a grupurilor de deputați din partea tuturor formațiunilor, organizațiilor, etniilor etc., prevăzute în schema elaborată de Biroul de organizare a Sfatului Țării, să primească și să satisfacă cererile de reprezentare ce veneau de la noi factori cu important impact public [40, p. 7].

Succinta examinare a chestiunii privind reprezentativitatea Sfatului Țării, așa cum se prezintă ea în procesele verbale ale ședinței legislativului, arată cât se poate de clar că acesta avea statut de Parlament în sensul propriu al cuvântului, de vreme ce, prin modalitatea de constituire a componenței sale, el reflecta tot spectrul politic, social și etnic al Basarabiei [40, p. 8].

Faptul că Sfatul Țării era o instituție de stat de cel mai înalt nivel este demonstrat și de agenda sa de lucru, dar și de statutul deputatului. „Deputatul Sfatului Țării, stipula articolul 1 al legii privind inviolabilitatea persoanei deputatului, adoptată la 26 ianuarie 1918, atât în vreme de pace, cât și pe timp de război, pe toată durata mandatului său, poate fi reținut și privat de libertate numai în baza unei hotărâri a instanței judecătorești sau în cazul reținerii lui la locul infracțiunii”. Articolul 2 al legii prevedea că „Deputatul poate fi trimis în judecată numai în baza hotărârii Sfatului Țării și poate fi judecat numai de instanța civilă” [40, p. 351].

LEGALIZAREA UNEI NOI REALITĂȚI

Legitimitatea Sfatului Țării a fost recunoscută și salută de reprezentanții organelor administrative locale, ai „comitetelor revoluționare”, ai diverselor grupări politice, organizații profesionale, naționale, culturale și confesionale. Și-au exprimat respectul și susținerea Alexandr Șmidt, primarul orașului Chișinău, comitele executive gubernial și județene Chișinău și Orhei. Cu mesaje de salut către Sfatul Țării s-au adresat: G.K. Kirkorov, din partea avocaților basarabeni, Mujicikov, ca purtător de mesaj din partea uniunii funcționarilor zemstvei guberniale și reprezentantul funcționarilor de la căile ferate. În numele uniunii ziaristilor a vorbit I.I. Gherman, din partea ziarului „Cuvânt moldovenesc” – Vasile Harea, iar din partea ziarului „Soldatul Moldovan” – soldatul Minciună [34, p. 40].

În numele Radei Centrale Ucrainene, medicul Luțenko, reprezentantul Radei militare din Odessa, a felicitat „poporul basarabean” cu prilejul deschiderii lucrărilor Sfatului Țării. Reprezentanții etniilor poloneze, greacă și bulgaro-găgăuză din ținut au exprimat, de asemenea, speranța în capacitatea Sfatului Țării de a asigura *ordinea, legalitatea și pacea* și un climat de colaborare cu grupurile minoritare din Basarabia [34, pp. 39-45; 40, pp. 102-126]. În acest context, susținem concluzia lui Gheorghe E. Cojocaru privind cuvântările prin care a fost salutat Sfatul Țării, ele contribuind la consolidarea prestigiului și statutului Parlamentului basarabean ca instituție politică și legislativă supremă în raport cu oricare alte organe administrative sau „revoluționare” existente în provincie [34, pp. 44].

Legitimitatea Sfatului Țării se baza și pe faptul că începea o nouă epocă în istoria Basarabiei. Prin Declarația privind Republica Populară Moldovenească, din 2 decembrie 1917, cu obiectivele trasate și Declarația din 24 ianuarie / 6 februarie 1918 privind independența R.P.M., ca și prin universalele Radei Centrale Ucrainene, gramotele Marii Rade Bielorusse, declarațiile Tarabei Lituaniene etc., se legaliza o realitate nouă care reclama consecințe noi atât în interiorul Basarabiei, cât și în relațiile cu lumea din jur.

CONCLUZII

Examinând problema legitimității Sfatului Țării în cadrul revoluției ruse din 1917, conchidem că evenimentele din Basarabia din 1917–1918 pot fi considerate ca unul dintre elemente sau torențele naționale ale Revoluției Ruse. Orice revoluție inevitabil rupe legitimitatea existentă anterior. În situația din 1917, în Rusia nu existata niciun fel de autoritate legitimă evidentă. Această realitate era valabilă și pentru soviete, și pentru Guvernului Provizoriu.

Sfatul Țării era expresia situației revoluționare ce a cuprins Basarabia după răsturnarea țarului. Legitimitatea lui izvora din democrația instalată în Rusia și, respectiv, în Basarabia. El își obținea forța din mediul maselor largi, în special cele soldățești, provenite în principal din mediul țăranesc.

Sfatul Țării a marcat, în fond, tendințele revoluționare, anterioare preluării puterii de către bolșevici în Rusia, respectiv din etapa autonomiei națiunilor și a reformelor agrare întreprinse în favoarea maselor de țărani [30, p. 234]. Credibilitatea și „nereprezentativitatea” lui erau, practic, aceleași cu ale altor organisme create în teritoriile în care popoarele alogene doreau să-și realizeze dreptul la autodeterminare: Finlanda, Ucraina, Bielorusia, Țările Baltice, iar legitimitatea revoluționară a sa – mult mai veritabilă în compara-

ție cu cea a Sovietului din Petrograd sau a Consiliului Comisarilor Poporului, condus de Lenin. A se fi apelat atunci la alegeri pe baza votului universal egal, direct și secret, ar fi fost o soluție imposibilă în condițiile în care Basarabia – spatele Frontului Român –, era cuprinsă de debandada retragerii trupelor ruse și slăbiciunea instituțiilor administrative.

În condițiile de la sfârșitul anului 1917, favorabile pentru Basarabia, Sfatul Țării a proclamat Republica Democratică Moldovenească, apoi independența acesteia, evenimente de o deosebită importanță istorică. Evoluția ulterioară a Republicii Moldovenești, situația concretă din spațiul dintre Prut și Nistru și din jur, opțiunile manifestate de populație au necesitat efectuarea pasului următor, decisiv în destinul Basarabiei. A urmat adoptarea declarației din 27 martie / 9 aprilie 1918, declarația de unire cu România.

BIBLIOGRAFIE

1. Nazare V. Legitimitate, popularitate si eficienta politica, <http://www.sferapoliticii.ro/sfera/123-124/art11-nazare.html>
2. Weber M. *Economy and Society*. University of California Press, 1978.
3. Weber M. *Politica, o vocație și o profesie*. București: Anima, 1992.
4. Jeffrey C. Isaac. În: *Democrația în vremuri întunecate*, Polirom, 2000.
5. Soviet (în l. rusă) – consiliu, sfat de muncitori, de militari sau de țărani în timpul revoluțiilor ruse din 1905 și, în principal, din 1917.
6. Пушкарев С.Г. *Воспоминания историка*. 1905–1945, Посев, 1999, nr. 3.
7. Чистяков О.И. *Конституция РСФСР 1918 г.* Москва, ИКД „Зерцало-М”, 2003.
8. Boldur A. V. *Basarabia și relațiile româno-ruse*. Chișinău: Timpul, 2017.
9. Солдатенко В. Ф. *Українська революція. Історичний нарис*, Kiev: Либідь, 1999.
10. *Universalele Radei Centrale a Ucrainei – declarații cu conținut de program politic general, emise de Rada Centrală a Ucrainei – instituția legislativă supremă a Republicii Populare Ucrainene în anii 1917–1918*.
11. Соколова М.В. *Великодержавность против национализма: Временное правительство и Украинская центральная рада (февраль-октябрь 1917)*, <http://hist.msu.ru/Labs/UkrBel/sokolova.htm>
12. *Универсалы Центральной рады Украины*, <http://dic.academic.ru/dic.nsf/ruwiki/337265>
13. *Конституция Украинской народной республики 1918 года*, <http://усср.рф/konstitutsiya-ussr/2-konstitutsiya-ukrainskoj-narodnoj-respubliki-1918-goda.html>
14. *Правительства в изгнании – Белорусская Народная Республика*, <http://www.geopolitics.ru/2014/02/pravi>

telstva-v-izgnanii-belorusskaya-narodnaya-respublika/

15. Уставная грамота – declarație cu conținut de program politic general, emisă de Rada R.P.B. – instituția legislativă supremă a Republicii Populare Bielorusă în anii 1917–1918.

16. 1-я Уставная Грамота к народам Белоруссии, <http://pravo.by/pravovaya-informatsiya/pomniki-gistoryi-prava-belarusi/kanstytutsyynae-prava-belarusi/akty-belaruskay-narodnay-respubliki/1-ya-ustavnaya-gramota-k-narodam-belorussii/>

17. Правительства в изгнании — Белорусская Народная Республика <http://www.geopolitics.ru/2014/02/pravitelstva-v-izgnanii-belorusskaya-narodnaya-respublika/>

18. <https://euroradio.fm/ru/25-voprosov-i-otvetov-iz-istorii-bnr>

19. Литовская Республика в 1918–1940 гг. Литовская государственность: из прошлого в будущее. <http://valstybingumas.lt/RU/saltiniu-apzvalga/LR-1918-1940-saltiniai/Pages/default.aspx>

20. Miloiu S., Anghel F., Ciobanu V., Kiaupa Z. Istoria Lituaniei. Târgoviște: Cetatea de Scaun, 2011.

21. Эстония „Веги истории”, Посольство Эстонии в Тбилиси, <http://tbilisi.vn.mae.gov.ge/estonia/istorija/aid-623>

22. Латвийская Республика 1918–1940, http://lvm.lv/ru/?page_id=667

23. Обручев К.М. Советы и Советская власть в России, <https://ru.wikisource.org/wiki>

24. Figes O. Revoluția Rusă 1891–1924. București: Polirom, 2016.

25. Петроградский совет рабочих и солдатских депутатов, <http://www.maria-online.com/electronics/article.php>

26. Декрет II Всероссийского Съезда Советов Рабочих, Солдатских и Крестьянских Депутатов. Об учреждении Совета Народных Комиссаров. <http://istmat.info/node/27645>

27. Декрет II Всероссийского Съезда Советов Рабочих, Солдатских и Крестьянских Депутатов. О полноте власти Советов. <http://istmat.info/node/27654>

28. Декрет о роспуске Учредительного собрания, принятый в заседании Центрального Исполнительного Комитета 6 января 1918 года. <http://istmat.info/node/28336>

29. Țicu O. Dosarul Centenarului (V): Sfatul Țării în polemica dintre Ioan Pelivan și Pavel Miliukov. Timpul, 18 decembrie, 2017.

30. Otu P. Mareșalul Alexandru Averescu: militarul omul politic, legenda. Ediția a II-a, București: Editura Militară, 2016.

31. Constantin I., Negrei I., Negru Gh. Ioan Pelivan: părinte al mișcării naționale din Basarabia. București: Biblioteca Bucureștilor, 2011.

32. Popovschi V. Biroul de organizare a Sfatului Țării (27 octombrie – 21 noiembrie 1917). Studiu și documente. Chișinău: Pontos, 2013.

33. Republica Democratică Moldovenească: (Formarea și evoluția – 1917-1918). Volum îngrijit de Gheorghe E. Cojocar. București; Editura Academiei Române, 2017.

34. Cojocar Gh. E. Sfatul Țării. Itinerar. Chișinău: Civitas, 1998.

35. Idem, Sfatul Țării Documente: Vol. 1, Procesele verbale ale ședințelor în plen, Studiu introductiv, note și comentarii de același autor. Chișinău: Știința, 2016.

36. Moraru A., Negrei I. Anul 1918 – ora astrală a neamului românesc. Chișinău, 1998.

37. Nazaria S., Stepaniuc V. Problema basarabeană în istoriografie, 1917-1947: de la apariție la Tratatul de la Paris (1917-1947), Chișinău, S.n., 2010.

38. Istoria Moldovei, Vol. III, Moldova în perioada contemporană (1917 începutul sec. al XXI-lea), Chișinău, Asociația istoricilor și politologilor „Pro-Moldova”, 2017.

39. Unirea Basarabiei și a Bucovinei cu România, 1917–1918. Documente. Chișinău: Hyperion, 1995.

40. Alexandr Krupenski – Mareșal provincial al nobilii din Basarabia (1914–1918). A condus Comitetul Salvării Basarabiei la Paris. În timpul tratatelor de pace s-a opus recunoașterii Actului unirii Basarabiei cu România, consacându-și tot restul vieții luptei împotriva acestui act. Vezi: 42. Iurie Colesnic. Generația Unirii. Chișinău: Muzeum, 2004.

41. Alexandr Șmidt (Schmidt) – primar al orașului Chișinău (1917–1918). A fost ales deputat în Sfatul Țării din partea Dumei orașenești. După 27 martie 1918, a fost un adversar convins al Unirii. A plecat la Paris unde, folosindu-și relațiile, a încercat să împiedice tratativele de recunoaștere a unirii Basarabiei cu România. Vezi: Iurie Colesnic, op. cit.

Vasile Grama. *In memoriam*, 2005, batik, mătase, 80 × 70 cm